

Един от нас
**„АКО ЧАШАТА НИ Е МАЛКА, НЯМА
ЗАЩО ДА ОБВИНЯВАМЕ
МОРЕТО”**

или Съзвездията на капитан Гоцев

Сравнително „пресен” случай, както казва един приятел. Някъде около 1977-1978 г. Като млад лейтенант в 3-и отделен дивизион базови тралчици пишех редовно във флотската газета и чаках някой да се пенсионира (или да се гътне), за да заема освободеното място в редакцията. Дивизионът плаваше само веднъж-два пъти на месец. Бях описал и четирите кораба, и щаба, и отделни офицери и матроси. Относителният дял на публикациите във вестника далеч надхвърляше тежестта и бойния потенциал на дивизиона в целокупния тогавашен ВМФ.

Поръчаха ми да „се разгърна” и да напиша нещо за екипажа на ПЛК (корвет), както тогава наричаха корабите за борба с подводници от 1-ви дивизион. Приех поръчката и с усещането, че отивам на свиждане с непознат затворник, се замъкнах пред сходнята на вечно люшкащото се ПЛК. Докладвах на командира кой съм и какво искам и ме заведоха при някакъв намусен старши лейтенант,

който „учтиво“ ме осведоми, че ако има да се пише нещо за „неговия“ кораб, сами щели да си го напишат.

Теглих му една наум и се изнесох. След няколко дни пак ми позвъниха от редакцията и подновиха молбата си да възпея този екипаж, щото бил получил някакви похвали, а дописката, която им изпратили, не покривала дори скромните критерии на флотския вестник. Отказах. Обясниха ми, че вече са говорили с командира, той бил съгласен, та ако може, да „спася“ броя. Били планирали материала, а нямало кой да го скалъпи. Срок – вчера.

Пак се качих върху гладката палуба на неприятното корито и с оптимизма на пациент със зъб за вадене отидох в командирската каюта. Този път старши лейтенант Иван Гоцев бе по-любезен. Разказа каквото имаше, аз добросъвестно го записах, през нощта натраках някаква тъпа дописка и запълних отредените ми квадратни сантиметри.

После намусеният Гоцев се оказа мой съсед в кв. „Аспарухово“. Заедно с още десетина семейства посрещяхме Нова година на тавана на 14-етажните военни блокове, пихме и пяхме на национални празници, но така и не станахме приятели. Самият аз съм достатъчно навъсен и затворен човек, за да харесвам разни меланхолици и мизантропи.

После Гоцев излъчи най-добър разчет за борба с подводници и кораб-първенец на ВМФ в своя клас. Две или три години поред. Вече бях заместник-главен редактор и с удоволствие посетих заслужилия купи и хвалби капитан-лейтенант Иван Гоцев. На чаша чай се разприказвахме и разбрах, че този намръщен офицер с черни арнаутски мустаци наистина обича професията си и следва благородната амбиция да бъде най-добър в онова, което прави. Бе открил и атакувал „неприятелска” подводница при съвместно учение със съветски кораби. С онези грамадни БПК с по 300 души екипаж и мощни силуети, които самите руснаци наричаха „беззъби красавци” поради скромното им въоръжение за бой с надводни кораби. Но хидроакустическите станции (сонарите), торпедата и бомбометите им бяха достатъчно модерни.

В такава неравна битка 60 моряци на Гоцев бяха надхитрили близо 700 съветски бойци с подводния противник. Съветският адмирал, който раздавал наградите и стиснал ръката на Гоцев, започнал да се кара на своите още на разбора: „Не ви ли е срам българите да ви победят с такива стари корита!! Вашта мам..., бля...!” Посмяхме се на ситуацията. Тогава все още смятахме съветските псувни за поощрение.

После започна перестройката. От СССР рукна поток от изстрадани и премълчавани истини за Сталин и за сталинизма, за ГУЛАг и за КГБ, за наказателните батальони и заградителните отряди, за избитите без съд и присъда военнослужещи и мирни граждани. Избити с най-„хуманна” цел: тържеството на най-жестокия, най-безразсъдния, най-безсмисления обществен строй. Чийто крепители, защитници и продукти бяхме ние.

Всеки самичък се опитваше да отговори на въпросите, които експлодираха в общественото съзнание. Моята беше лесна. Всяка седмица превеждах и пусках във вестника поне една статия от руски, която бе снаряд към крепостта на сталинизма. В онзи момент българският сталинизъм се оказа по-упорит и по-жизнен от съветския. Живковизмът мимикрираше и като отдавна подранила, изпреварила оригинала съветска „гласност”, и като социалистическа специфика на българска земя.

През 1985 г. капитан III ранг Гоцев бе назначен за началник на щаба на 1-ви дивизион. Най-големият корабен дивизион бе нещо като плаващ дисциплинарен батальон. Старшите офицери тормозеха младшите, старият набор биеше двата по-млади, вторият биеше първия. Наследствено адмиралско самочувствие без покритие, разединение и неприязън сред офицерския състав се предаваха като прокоба. Помня, че когато назначиха читав офицер за началник-щаб, негов съвипусник от Морско училище подаде рапорт

и напусна дивизиона. Не можа да преживее, че бил предпочетен по-способният от него.

Аварии, произшествия и извращения бяха „постиженията“, с които 1-ви дивизион бе безспорен лидер. Не само командирите и личният състав носеха вината. Стражевите кораби пристигаха от СССР доста ожулени, остарели, без модерни оръжия и прибори, но с пълен комплект съветски плъхове. Понякога плъховете бяха повече от матросите. С тези димящи чайници екипажите и бреговата ремонтна работилница вършеха чудеса, плаваха и стреляха десетилетия наред, ремонтираха котли, механизми и оръжия в ситуации, при които съветските другари просто щяха да вдигнат ръце и да поискат нов кораб. А гробницата, строена малко след Втората световна, щеше да се нареди сред мишените.

В такъв комфорт капитан III ранг Гоцев, завършил Военноморската академия в Ленинград, трябваше да планира плавания и ремонти, занятия и стрелби, проверки и дежурства. Да изпитва офицери за правоспособност да управляват корабите, да търси заместници и помощници при неминуемите и непланирани служебни и лични събития, наречени живот.

Казваха, че се оправял. Забранил на копоите от ВКР да ходят по корабите без негово разрешение. В дивизиона имало достатъчно интриганти и клюкари. Помни как някакво ве-ке-ренце принудило млад матрос да пише донос срещу командира си. Матросът се изплашил и докладвал на Гоцев. Тогава капитан-лейтенантът отишъл при командира на дивизиона капитан II ранг Димитър Павлов (Доброто). Бъдещият адмирал го разбрал с две-три приказки, насапунисал шефа на ВКР, който си го изкарал на младшето келеме. Но сега капитан III ранг Гоцев има достатъчно власт, за да забрани на ве-ке-ретата да се бъркат в работата на командирите, след като никога не са помагали.

После старшини от дивизиона в извънработно време проследили същото ве-ке-ре и го потрошили от бой, били разкрити и вкарани в затвора. Като във филма „История от Южен Бронкс“.

...Беше през 1986 г. Събраха ни на „открито“ партийно събрание. Да чуем и да коментираме случая по секретна министерска заповед. Мислех, че ще съобщят за оставката на Живков и за края на комунизма, но се оказа някаква скука. Така и не слушах общите приказки, докато прочетоха: „Снемам от длъжност и уволнявам в интерес на службата началник-щаба на 1-ви отделен дивизион противолодъчни кораби капитан III ранг Иван Георгиев Гоцев...”

Стори ми се, че е станала грешка. Че във флота има още един Гоцев, за когото никой не е чувал. Че са събрали документа и някой яко ще си изпати. После почнаха разискванията и старците-активни

борци (АБПФК) от политотдела се втурнаха словесно да мастурбират с шумкарски спомени и с опити да телепортират скудоумието и потомствената си простотия в съвременността.

Оказа се, че този „мръсник“ Гоцев се бил развел. Не за първи, а за втори път. Но втората съпруга била дъщеря на някакъв АБПФК и обиденото деде-АБПФК решило на нахалния зет да не му се размине. Някой казал, че парясаната от капитан Гоцев женица била роднина на Стою Неделчев-Чочоолу, обявен за легендарен партизанин и парашутист, обучаван и хвърлен от съветското ГРУ да инициира и да „поведе народа на антифашистка бурбъ“.

Всъщност този Чочоолу си е неук селянин, тъпанар и садистичен убиец на цивилни български граждани, но това се разбра по-късно.

Тогава, през 1986-а, се оказа, че бившата съпруга на Гоцев няма НИЩО ОБЩО с някакво си Чочоолу. Но „пут-отделът“, както казваше неговият дебилен заместник-началник, бе поел топката от ВКР, бе запалил моторетката и нямаше връщане. Най-напористите политически копои бяха написали проект за министерска заповед, в която Гоцев изглеждаше като хибрид между Казанова и Берия, между барон Мюнхаузен и Торквемада. Всички лоши думички, илюстриращи морално разложение, лъжливост, фарисейщина, грубост и незачитане на другите бяха нацвъкани в заповедта. ВКР бе подало комплект от провинения на капитан Гоцев, включващи прословутите „нездрави“ изказвания, насаждане на антипартийни настроения, полу-постъпки и намеци, които извратеният ум на професионалните доносници винаги тълкуваше в ущърб на „клиента“. Или както казваше флотската мъдрост: „От некадърен механик стават само две неща – политически офицер или ве-ке-реец“.

Конституцията на комунистическа България даваше право на гражданина официално да сключи брак 4 (четири) пъти. Някой политически вожд в БНА бе решил, че офицерът има право само на един брак. Ако пък се разведе втори път и злосластната съпруга се окаже дъщеря на АБПФК, това е морално престъпление, грубо нарушение на „социалистицката етика“, на „социалистичкия начин на живот“ и пр. глупотевини.

Сега звучи смешно. Тогава не беше.

АБПФК-тата изчерпаха пледоариите си. Бе изтекъл повече от час. Бях натрупал достатъчно възмущение, за да не си трая. Опитах се да бъда прагматик-технократ. Заявих, че ако започне вероятната война със „световния империализъм“, врагът няма да пита колко пъти се е женил и развеждал офицерът Гоцев, а ще се опита да победи майстора на борбата с подводници др. Гоцев. А след като др. Гоцев е уволнен за мними прегрешения, на негово място ще

бъде турен някой морално чист, но некадърен другар, който ще изтърве контакта с подводницата и противникът ще ни разбие.

„И врагът в града е, всичко в смърт и плен, че не се намери гвоздей в този ден”, казва стара английска приказка. Така че и заповедта, и изводите на скъпото ни МНО имат заклинателно-идеологическо значение, но никакъв военен ефект, завърших тържествуващо демагогския си монолог.

Леле като зареваха ония ми ти АБПФК-та! Трябвало и мен да ме уволнят, щом съм мислел и говорел така. Трябвало да си замина преди Гоцев. Трябвало още нещо си... Ако можеха, щяха да ме екзекутират. Озлобен от приказките им, започнах да се зъбя и да им напомням колко са образовани; какво пише в дипломите им; колко време търкат гащи на една и съща длъжност; защо не си шият униформени костюми на всеки две години (както бе разпоредено с министерска заповед), а взимат парите от купоните и ходят като прошляци с олигавени ревери; защо не могат да напишат нито на руски, нито на български две думи, без да направят поне три грешки и т. н. Докато аз съм завършил с отличие и... Това можех да спестя. Поради скромност.

Накрая на шефа на политотдела адмирал Желев му писна да ни слуша и махна с ръка към председателя да прекрати кавгата. После ме извика в кабинета си и направи кратък разбор на изказването ми. Било незряло, антипартийно и подстрекателско. Сподели искрено съжаление, че предвиждал наесен да ме назначи за главен редактор на вестника, но не съм бил достоен и за заместник-главен. Изобщо и въобще, нещата никак не били розови.

Не можех да зная, че след 8 години ще последвам съдбата на капитан Гоцев: ще бъда уволнен дисциплинарно на 19-та година от офицерската си служба за дейността ми като говорител на Българската офицерска легия „Раковски”. Че същите бездарници, които сътвориха заповедта на Гоцев, ще пишат и моята присъда. Само че тези джелати ще са от Главно политическо управление и ще са назначени под прикритие в Генералния щаб. Щото официално ГлПУНА бе закрито. Късмет, по-голям от милионен джакпот, помогна след година да бъда възстановен. Помогнаха юристи от Министерския съвет, един генерал от Сухопътни войски, назначен за началник на Генералния щаб и един министър, който преди това бе командващ ВМФ. Астрономическа случайност...

През същата 1986-а командването на ВМФ беше брало ядове с още един началник-щаб. Във Военния съвет бе извикан за обяснение и заплашван с уволнение началникът на щаба на 8-и отделен дивизион подводници капитан II ранг Николай Йорданов. Отличен командир, завършил академия в СССР, обаятелен и уважаван от

подчинени и колеги, Коко Чорта заслужава цяла епопея. Тогава бе истинският лидер в дивизиона. На събрания и на служебни съвещания изказва критични мисли, иронизира партийната „линия“, призовава подводничарите да не гласуват за доброволно самооблагане, средствата от което ще отидат за запълване на дупки в бюджета на Варненски окръг. Дупки, предизвикани от некадърното управление на местните партийни гаулайтери. Стреснати от смелостта и честността на капитан Йорданов, адмиралите му се заканват и го „оборват“ с клиширани дрънканици, но в крайна сметка го съветват „да си помисли“ дали е прав. Не смеят да го накажат. Двайсетина години по-рано за подобно волнодумство Н. Йорданов щеше да се озове направо в „Белене“. Скоро храбрият подводничар се мести в Морско училище и оглавява катедра „Тактика и морски оръжия“.

Случаят с Гоцев доби комични очертания, когато щабната партийна организация в 1-ви дивизион отказа да изключи началник-щаба. В София течеше някакъв партиен конгрес, полиотоделът бързаше да прати в архива казуса с неудобния офицер, в МНО заповедта за уволнение вече била написана, а някакви си предимно младши офицери отказваха да гласуват повелята на партийните велможи. Както писа поетът Чони Чонев, „Един гумиран шланг се случи калпав, но хората излязоха мъже“.

Мисля, че когато пресяват историята на дивизиона, летописците няма да пропуснат този епизод. Политотдели, политначалници и

ЗКПЧ-та се редуват да уговарят и да плашат дивизионните щурмани, артилериисти, торпедисти, механици и др. Получават ясен и категоричен отговор: „Изключете си го вие, щом искате”. Три пъти свикват събранието, обясняват, гласуват и всеки път офицерите бламират политапарата. ЗКПЧ-то на дивизиона заедно с един-единствен помяр, оглупял от висене на длъжността си, обикаля офицерите по домовете им и ги кандардисва да одобряват изключването. Защото „питали от Главно политическо управление” и трябвало „да докладват в ЦК”.

Но годината е 1986-а и военните моряци от 1-ви дивизион отговарят с всичкото достойнство, което са събрали през солената си служба: „Ами докладвайте истината. Какво се гърчите?” Накрая демагозите от „пут-отдела” успяват да ги излъжат, че за доброто на самия Гоцев щяло бъде по-полезно, ако го изключат от първичната партийна организация, за да го „спасят от дисциплинарно уволнение”.

Пробват и друго изтъркано средство за морален тормоз – офицерски съд на честта. Събират всички офицери от бригадата (11-а бригада ОВР) без колегите му от 1-ви дивизион и обсъждат морала и офицерската му чест с хора, които не са служили с него и почти не го познават. Жалката роля на обществен обвинител поема заместник-командирът на бригадата, който чака нова длъжност в Щаба на ВМФ. Гротескно е да обвиняваш в „морална разпуснатост” човек, който от 30 дни в месеца 24-25 денонощия е в дивизиона или на море, дежурна стража или слуша цъкането на часовника в каютата си след авария, произшествие и преди нощно плаване.

Офицерската масовка от 3-и дивизион, от 18-и дивизион ОХРА и от бреговете подразделения мълчи. Достойно. Солидарно с обвиняемия. Следват задължителни пледоарии, колкото да пишат нещо в протокола. След дежурните служебни и човешки простотии „съдът” снася запъртъка на дългоочакваното решение: „да се уволни в интерес на службата”. Компромисно, мижаво и общоприемливо. И Гоцев уволнен не по дисциплинарен ред, и политотделът - доволен, и ВКР-то – с реванш.

Тихо се разделя с корабите, на които е посветил най-хубавите си години и потъва в преддесетоноемврийска Варна. Опитва да започне в БМФ, където имаше постоянна нужда от правоспособни капитани и корабни механици. Съдовете бяха много и хората се местеха в търсене на престижни и удобни линии, на по-къси или по-продължителни курсове, на по-големи или по-малки екипажи. Намира кадровици от старшите випуски, които твърдо обещаваат до две-три седмици да се качи на кораб.

Минават седмици, месеци, година. Хубавите неща стават бавно. Печените кадровици спират да обещават. Нямамо места, чакали второ нареждане...

Всъщност ВКР продължава да го преследва. Техен представител се обажда на шефове от БМФ да не го назначават, защото „имало опасност да остане на Запад”.

Пробва да работи тук-там. За седмица или за месец. Със съпътстващите неудобства, унижения и болка. Прибира се късно и след оскъдната вечеря Марияна хваща грапавите му ръце и ги притиска към лицето си. Като благодарност и благослов. Благослов, който зарежда волята му с ядрена енергия. Не споделя терзанията си, за да не я измъчва. Но всеки ден поне стотина пъти се пита: „Боже мой! Кого убих?! Кого ограбих?!”

Когато бентът на комунизма рухва и вълни щастливи българи изпълват площадите, Гоцев е сред първите активисти на СДС във Варна. Някакви охлюви го дърпат за ръкава: „Ама ти нали беше офицер? Защо сега?...” Какво да им каже? Да обяснява, че не е камила?

С огромно мнозинство Координационният съвет го издига за председател на Изборния щаб на СДС-Варна. Отново началник-щаб. Този път политически. След бурни заседания гласуват първите кандидати за народни представители, първия кандидат-кмет, първите списъци за общински съветници.

Възторжено, революционно време. Не помни кога е ял, кога е спал. Помни, че е сред инициаторите, които издигат кандидатурата на никому неизвестния литератор Александър Йорданов, бъдещ депутат, председател на Народното събрание и лидер на Радикал-демократическата партия.

Скоро идва срывът. Политически, икономически и нравствен. Дълбоко ешелонирани провали. Агенти на ДС, маскирани като демократи. Обикновени въшльовци и кариеристи, продали и готови да продадат майка си и баща си. Погнуса. Срам. Желание да се зарови нейде дълбоко и да изчака края на света.

Отново и отново се пита „Боже мой! Кого убих! Кого ограбих!?”

Синя Варна потъва в безработица, в безверие, в безвремие. „Отвратени от гладната и престъпна свобода, хората започнали да мечтаят за някаква форма на диктатура.” Казал го е Тукидид, философ, адмирал и мореплавател. И в Древна Гърция са ставали преходи, перестройки и преврати. Само че без БКП, без КГБ и ДС.

„Видях как слънчев лъч прониза ледена висулка.

И не посмях да стана самоубиец...”, пише изтънчен майстор на японското хайку. Рано му е за униние. Най-сетне се качва на бленувания мостик. Първо като трети, после втори и първи помощник.

- От там трябваше да започна, а не да приключа кариерата си – тъжно поклаща глава.

Всички сме мъдри със задна дата. Чак сега усеща сладостта на моряшката професия. Нощните вахти. Полъха на непознати ветрове. Товаренето и разтоварването в далечни пристанища. Музиката и ромона на непознатата реч. Тихата доброта и болката на многоликото, толкоз хулено и толкова велико същество от вида Хомо сапиенс.

Любимата „кучешка“ вахта. От два до четири или от дванайсет до четири. Която никой не иска да вземе. Както старият дивизионен механик Кенара, да е жив и здрав, казваше: „Не бойте се, момчета! За нашите места кандидати няма...“ В свободното време на море е прочел толкова книги, колкото през всички други години от живота си. Взел е още едно висше. Сякаш специално за него Руми, персийски поет и суфисти мистик, е написал, че „Ако чашата ни е малка, няма защо да обвиняваме морето“. Морето винаги има право. С щедрата справедливост, с неозсъзнатата жестокост, с безмерната си добрина.

Най-хубавите му спомени са от ширините на юг от екватора. Следи курса, иска доклади от машинното и си говори с вахтения рулеви. Дълго се вижда в черното небе. Ето любимите съзвездия: Южен кръст, Орион, Центавър... Трепкат бездушно и само понякога като че ли изпращат кодирани послания: „Какво искаш от живота си, човеко? Този ли е най-добрият начин, по който го живееш? Доволен ли си от Съдбата?“

На 17 февруари 1996 г. в акваторията на пристанище Као-Шунг става произшествие с портови катер. Корабът под български флаг е задържан до изясняване на обстоятелствата. Някой от екипажа трябва да остане като заложник срещу глоба от 200 000 щатски долара. Единственият доброволец се казва Иван Гоцев, помощник-капитан. Осем и половина месеца стои в мизерия като Гюро Михайлов, за да защити интересите на БМФ. След края на юридическата процедура е отслабнал с 12 килограма. Не получава нито обезщетение, нито устна благодарност. Там, в БМФ, узнава, че близо 25 % от съвипускниците му от Морското училище още като курсанти са били вербувани от ВКР. По-късно някои са прехвърлени към други управления на Държавна сигурност. Империята на Злото здраво се е готвила да взривигнилия Запад...

„Чистата съвест е най-меката възглавница“, бе казал някакъв шегаджия. Приключи вторият мандат на капитан Гоцев като основател и председател на варненския клуб на Съюза на офицерите от резерва „Атлантик“. Втора година по ротационен принцип оглавява Българската военноморска конфедерация. Заедно с колегите от четири съюза се опитва да събере разпиляното запасно войнство, да гради мостове, да отстоява

принципи. Не се побоя да влезе в сблъсък със стари приятели, които се опитват да теглят конфедерацията към носталгията по „славното” съветско минало, по евтиния салам и евтините заблуди на социализма. Същият соц, чиято попара ядохме близо половин век. И от чиято мрежа още не сме се откачили. Мрежа, лепкава като пиянска нощ на съветски параход, като евтин алкохол и още по-евтин „Тройной”, чийто аромат чезне по-бързо от парфюма на пристанищна шафрантия. И остават махмурлукът и самоупрекът: „Главо, главо, не ти ли дойде акълът, че пак претовари черния дроб!”

На стари години изтегли кредити и построи старчески дом. Нае медицински и обслужващ персонал, пое грижата за двајсетина души от третата възраст. Обгради ги с обич и внимание през последните им дни. Ние, човеците от зодия „Риби”, сме доста състрадателни. Нищо, че външно изглеждаме недружелюбни. Маска е. Защита срещу чужди нервни системи. Срещу хора, които няма как да ни станат приятели. За да не губим време.

- Да закрепя дома и ще се пенсионирам. За втори или трети път. За последно. Ще оставя вакантно място за себе си и ще се гледам на самообслужване.
- Няма ли да се ожениш още веднъж? Законът ти дава право – опитвам се да пробутам черен хумор.
- Не, благодаря. На жених се и се наплавах за два живота и половина – опитва да се усмихне капитанът.

**капитан I ранг о. з.
Васил Данов**